

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

**Shoira Yakubova
Yulduz Qoraboyeva**

Samarqand tuman 31-umumta'lim maktab boshlang'ich sinf o'qituvchilari

HAMKORLIK TA'LIM TEXNALOGIYASINING O'QUVCHI SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi kunda ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish va e'tibor kundan kunga ortib borayotganligi, umumiy o'rta ta'lim maktablarining asosini tashkil qiluvchi boshlang'ich ta'limda har bir fanni o'qitish jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning fanlarni chuqur o'zlashtirishlariga zamin yaratish usullari haqida uslubiy tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar. Maktab, ta'lim jarayoni, davlat ta'lim standarti, ta'lim tizimi, kichik guruhlar, pedagogik texnologiya, muloqot, mustaqil, noan'aviy, o'zlashtirish, davra suhbatlari.

Har bir jamiyatning kelajagi uning ajralmas qismi va hayotiy zarurati bo'lgan ta'lim tizimining qay darajada rivojlanganligi bilan belgilanadi. Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, unga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy qilish hamda ta'lim samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

Ma'lumki, uzluksiz va uzviylik ta'lim tizimida ortiqcha takroriylikka chek qo'yib, avvalo, jamiyatning ma'naviy va intellektual salohiyatini kengaytiradi, qolaversa, davlatning ijtimoiy va ilmiy-texnik taraqqiyotini takomillashtirish omili sifatida ishlab

chiqarishning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Shu nuqtai-nazardan ham hozirgi kunda ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan talab ortib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchilarni faqat tayyor bilimlar asosida ko'nikma va ma'akaiar hosil qilingan bo'lsa, ta'lim texnologiyalari ularni egallayotgan bilimlarni o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib tahlil qilishlariga, xatto, xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyayev tomonidan "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'navi salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tingdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz" - deb ta'kidlashi boshlang'ich ta'lim oldiga mamlakatimiz yoshlarini o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda erkin va savodli bayon qila oladigan mustaqil fikr sohiblari etib tarbiyalashdek dolzarb vazifalarni qo'yadi.

Noan'aviy darslardan ko'zlangan maqsad muayyan bir o'qiv predmetini o'qitishda, ma'ruza yoki amaliy mashg'ulotlarini yanada mazmunli, qiziqarli va tushunarli o'tkazishda interfaol metodlardan foydalangan holda o'qituvchi – o'quvchi faoliyatiga yangilik kiritish hamda o'quvchilar bilimni tez va samarali baholashga erishishdir. Bunday darslarda o'quvchi mustaqil fikrlashga, izlanishga, mavzuga ijodiy yondashib tahlil etishga, xulosa chiqarishga, o'z – o'zini baholashga o'rganadi.

Jamiyat taraqqiyoti o'qituvchilar oldiga o'ta mas'uliyatli vazifalar yuklamoqda. O'qituvchi har bir o'tilayotgan darsga ijodiy yondashishi, mashg'ulotlarni pedagogik texnologiyalar asosida qurishi, darsning har bir daqiqasidan unumli foydalanishi zarur. Mashg'ulotlarni shunday tashkil etish kerakki, o'quvchi har bir dars davomida egallashi lozim bo'lgan bilimlar hajmini, o'zida hosil qiladigan ko'nikma va malakalarni oldindan belgilab olishi va bu o'z navbatida o'quvchining mashg'ulotlarga aniq maqsad bilan qatnashishini taqozo qiladi. Chunki o'quvchi darsning oxirida belgilangan maqsadga erishganligini bilish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

Kichik guruhlarda ishlash – dars jarayonida ma'lum bir topshiriqni hamkorlikda bajarish uchun o'quvchilarni kichik guruhlariga ajratib, berilgan topshiriqni yechish yo'llarini ishlab chiqishni taqozo etuvchi jarayondir. Ushbu usul qo'llanilganda o'quvchi kichik guruhlarda ishlab, darsda faol ishtirok etish huquqiga, boshlovchi rolida bo'lishga, bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi. Kichik guruhlarda ishlash bolalarda jamoaviylikni his etish, intizomli va qiyinchiliklarni hamkorlikda yenga bilish kabi sifatning tarkib topishida yordam beradi. Kichik guruhlarda ishlash jarayonida o'qituvchi boshqa noan'anaviy usullarga qaraganda vaqtni tejash imkoniyatiga ega bo'ladi. Chunki, o'qituvchi bir vaqtning o'zida barcha o'quvchilarni mavzuga jalb eta oladi va baholash imkoni bo'ladi.

Kichik guruhlarda ishlash usulining afzalligi:

O'qitish mazmunini yaxshi o'zlashtirishga olib keladi;

Muloqotga kirishish ko'nikmasining takomillashishiga olib keladi;

Vaqtni tejash imkoniyati mavjud;

Barcha o'quvchilar jalb etiladi;

O'z-o'zini va guruhlararo baholash imkoniyati mavjud bo'ladi.

Bugungi kunda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish samarali natijalar beradi. Jumladan "Aqliy xujum", "Bumerang", "Tarozi", "Yelpig'ich", "Kichik guruhlarda ishlash", "Venn diagrammasi" kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Skarabey texnologiyasi interaktiv texnologiya bo'lib, u o'quvchilarda fikriy bog'liqlik, mantiq, xotiraning rivojlanishiga imkoniyat yaratadi va har qanday muammoni hal qilishda o'z fikrini ochiq va erkin ifodalash mahoratini shakllantiradi. Ushbu texnologiya o'quvchilarga mustaqil ravishda bilimning sifati va saviyasini xolis baholash, o'rganilayotgan mavzu haqida tushuncha va tasavvurlarni aniqlash imkonini beradi. Ushbu texnologiya o'quvchilar tajribasidan foydalanishni ko'zda tutadi va reflektiv kuzatishlarni amalga oshiradi, faol ijodiy izlash hamda fikriy tajriba o'tkazish imkoniyatlariga ega bo'ladi.

"Tarozi" texnologiyasini munozarali, murakkab mazmunli mavzularni o'rganishda qo'llash mumkin. U tanqidiy tafakkur, mantiq, ijodiy improvizatsiya, fikran tajribalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan bulib o'quvchini dalillash qobiliyatini rivojlantirish, o'z dalillarini yozma va og'zaki shaklda ishonchli va lo'nda ifodalashni shakllantiradi, o'z nuqtai nazarini himoya qilish, muxoliflarni ishontirish va munozara madaniyatiga o'rgatadi.

"Yelpig'ich" texnologiyasi murakkab, ko'ptarmoqli, mumkin qadar muammoli turidagi mavzularni o'rganishga qaratilgan bo'lib, uning mohiyati shundan iboratki, bunda mavzuning turli tarmoqlari bo'yicha bir yo'la axborot beriladi. Ayni paytda, ularning har biri alohida nuqtalardan muhokama etiladi. Bu interaktiv texnologiya tanqidiy, tahliliy, aniq mantiqiy fikrlashni muvaffaqiyatli rivojlantirishga hamda o'z g'oyalari, fikrlarini yozma va og'zaki shaklini ixcham bayon etish, himoya qilishga imkoniyat yaratadi. Bu texnologiya umumiy mavzuning ayrim tarmoqlarini muhokama qiluvchi kichik guruhlarining, har bir qatnashuvchining, guruhning faol ishlashiga qaratilgan.

O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish ishlari ta'lim-tarbiya bilan uzviy kechadigan, uning barcha qirralarini qamrab oladigan uzluksiz jarayondir.

Bunday hamkorlik o'sib kelayotgan yosh avlodga ongli kasb tanlash, o'z kasbiy istiqbolini belgilash hamda jamiyat ravnaqiga munosib hissa qo'shish imkonini yaratadi.